

Date: 23rd May-2026

IJOD VA IJODIY FAOLIYAT UYG'UNLIGI

Sharopova O'g'iljon

Namangan davlat pedagogika instituti

Pedagogika nazariyasi va tarixi mutaxassisligi 1-kurs magistranti

Annotatsiya: Mazkur tezisda ijod va ijodiy faoliyat tushunchalarining o'zaro bog'liqligi, ularning inson taraqqiyotidagi o'rni hamda ijtimoiy-psixologik jihatlari tahlil qilinadi. Tezisda ijodiy jarayonning bosqichlari, divergent tafakkur va intellektual salohiyatning ijodiy faoliyat samaradorligidagi uyg'unligi ilmiy nuqtai nazardan asoslab berilgan.

Kalit so'zlar: ijod, ijodiy faoliyat, divergent tafakkur, kreativlik, evristika, psixologik mexanizmlar, motivatsiya, intellekt.

Kirish. Insoniyat taraqqiyotining asosi yangilik yaratish, mavjud borliqni o'zgartirish va takomillashtirishga intilishdan iborat. Bu jarayon fanda "ijod" va "ijodiy faoliyat" tushunchalari orqali ifodalanadi. Ko'pincha bu ikki tushuncha sinonim sifatida ishlatilsa-da, ular o'rtasida o'ziga xos dialektik farq va uyg'unlik mavjud. Ijod — bu jarayonning mazmuni va natijasi bo'lsa, ijodiy faoliyat — shu natijaga olib boruvchi maqsadli harakatlar tizimidir.

Ijod — Intellektual jarayonning oliy ko'rinishi. Psixologik nuqtai nazardan ijod — bu insonning yangi g'oyalar yaratish, muammolarga noodatiy yechimlar topish va mavjud elementlardan yangi kombinatsiyalar hosil qilish qobiliyatidir. J.P. Gilford o'zining intellekt modelida ijodni **divergent tafakkur** (ko'p variantli fikrlash) bilan bog'laydi.

Ijodning mohiyati quyidagi ilmiy tamoyillarga tayanadi:

1. **Originalik:** Hech kimga o'xshamaydigan g'oyalar yaratish.
2. **Moslashuvchanlik:** Muammoga turli rakurslardan qarash.
3. **Inlyuim (Intuisiya):** Ong osti jarayonlarining ongli faoliyat bilan kesishishi.

Ijodiy faoliyat — bu ijodiy g'oyalarni moddiy yoki ma'naviy mahsulotga aylantirish jarayonidir. L.S. Vigotskiy ta'rificha, har qanday ijodiy faoliyat negizida xayol (tasavvur) yotadi, biroq bu xayol amaliy mehnat bilan birlashgandagina jamiyat uchun ahamiyatli bo'ladi.

Ijodiy faoliyatning uyg'unligi uning bosqichlarida namoyon bo'ladi (Ya.A. Ponomarev nazariyasi):

Tayyorgarlik: Muammoni o'rganish va ma'lumot to'plash.

Inkubatsiya: G'oyaning "pishib yetilishi" (ong osti jarayoni).

Illuminatsiya (Yorishish): To'satdan yechim topilishi (Evrika!).

Verifikatsiya: Yechimni amalda tekshirish va shakllantirish.

Ijod va faoliyat uyg'unligining mexanizmlari. Ijod va ijodiy faoliyatning uyg'unligi — bu **"G'oya + Mehnat"** formulasining muvaffaqiyatli kombinatsiyasidir. Ularning uyg'unligini ta'minlovchi bir necha omillar mavjud:

Date: 23rd May-2026

1. **Motivatsion uyg'unlik:** Ijodkor o'z faoliyatidan zavqlanmasa, ijod jarayoni quruq hunarmandchilikka aylanib qoladi. Ichki motivatsiya (ijodga chanqoqlik) va tashqi faoliyatning birlashishi yuksak natijalarni beradi.

2. **Kognitiv uyg'unlik:** Bilimlar bazasi va kreativ yondashuv birligi. Ilmiy ijodda fundamental bilimlarsiz yangilik yaratib bo'lmaydi. Faoliyat ijodni oziqlantiradi, ijod esa faoliyatga yangi yo'nalish beradi.

3. **Psixofiziologik uyg'unlik:** Miya yarim sharlarining birgalikdagi faoliyati. Chap yarim shar mantiqiy faoliyatni (tartib, tahlil), o'ng yarim shar esa ijodni (obraz, instinkt) boshqaradi. Ularning uyg'un ishlashi ijodiy faoliyatning mahsuldorligini belgilaydi.

Xulosa. Ijod va ijodiy faoliyat o'rtasidagi uyg'unlik inson kamolotining cho'qqisidir. Ijod — bu “uchqun”, faoliyat esa “alangadir”. Uchqun bo'lmasa alanga chiqmaydi, alanga bo'lmasa uchqun so'nadi. Zamonaviy ta'lim va fan tizimida yoshlarning nafaqat nazariy bilimlarini, balki ularning ijodiy tafakkurini amaliy faoliyat bilan bog'lash — innovatsion taraqqiyotning yagona yo'lidir. Xulosa qilib aytganda, ijodiy faoliyat insonning o'zini o'zi anglash ehtiyojini qondiruvchi oliy jarayon bo'lib, u shaxs va jamiyat o'rtasidagi madaniy-ma'naviy ko'priq vazifasini o'taydi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Guilford, J.P. (1967). *The Nature of Human Intelligence*.
2. Vygotsky, L.S. (2004). *Imagination and Creativity in Childhood*.
3. Nishanova, Z.T. (2015). *Ijodiy fikrlash psixologiyasi*.
4. Ponomarev, Ya.A. (1976). *Psixologiya tvorchestva*.
5. Vigotskiy L.S. Fantaziya va ijodiyot bolalik yoshida. – T., 2005.
6. Nishanova Z.T. Ijodiy fikrlash psixologiyasi. – T., 2015.
7. Guilford J.P. The Nature of Human Intelligence. – NY, 1967.
8. Shahrastani A. Mantiq va ijodiy tafakkur. – T., 2018.

